

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
31 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1982

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
107

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 583

«Αναλυτικό και Ώρολόγιο Πρόγραμμα των Α' και Β' τάξεων του Δημοτικού Σχολείου».

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη :

1. Τις διατάξεις του άρθρου 13 του Ν. 309/1976 «περί οργάνωσης και διοικήσεως της Γενικής Έκπαιδευσεως».
2. Τις διατάξεις των παρ. 1 και 4 της αριθμ. Η/5421/7.7.1982 (ΦΕΚ 474 τεύχος Β' της 13.7.1982) κοινής απόφασεως του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων «περι αναθέσεως αρμοδιοτήτων στους Υφυπουργούς Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων».
3. Τη γνωμοδότηση του Κέντρου Εκπαιδευτικών Μελετών και Έπιμορφώσεως (Κ.Ε.Μ.Ε.) αριθ. 25/1982.
4. Τη γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας αριθ. 617/1982 με πρόταση του αρμόδιου Υφυπουργού Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε :

Άρθρο 1.

Ό σκοπός του Αναλυτικού Προγράμματος

Με το αναλυτικό πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου επιδιώκεται σε ατμόσφαιρα ελευθερίας και προβληματισμού :

Α. Η βαθμιαία οικείωση του μαθητή με τις ήθικές, θρησκευτικές, έθνικές, κοινωνικο-οικονομικές, πολιτικές, αισθητικές κ.τ.λ. αξίες.

Ειδικότητα επιδιώκεται να καλλιεργηθούν οι έξι δεξιότητες και ικανότητες :

1. Η δεκτικότητα και ή έδαισθησία του απέναντι σε συγκεκριμένες καταστάσεις που εκφράζουν τις αξίες αυτές.
2. Η ανταπόκριση και ή έκφραση ικανοποίησης από τις αξίες αυτές.
3. Η ελεύθερη αποδοχή και χρήση τους ως κριτηρίων και κανόνων της δικής του δραστηριότητας και συμπεριφορᾶς μέσα στο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον που ζει.
4. Η συσχέτιση και οργάνωσή τους σε σύστημα αξιών, ώστε να αποτελεί κώδικα συμπεριφορᾶς και άπλης μορφῆς βιοθεωρία.

Β. Η βαθμιαία εισαγωγή του μαθητή στη γνωστική σφαίρα.

Ειδικότερα επιδιώκεται :

1. Η βαθμιαία πρόσκτηση από το μαθητή :
 - α) Άπλών και βασικών πληροφοριακών στοιχείων που άφορούν σε επί μέρους αντικείμενα και γεγονότα, έμπειρικά έπαληθεύσιμα.
 - β) Βασικών έννοιων που αναφέρονται σε σύνολα όμοιων αντικειμένων, φαινομένων ή γεγονότων.
 - γ) Άφηρημένων έννοιων που άφορούν σε σχέσεις, κανόνες, νόμους και άρχές και είναι ανάλογες προς την έξελικτική βαθμίδα των πνευματικών του ικανοτήτων.
 - δ) Βασικών δεξιοτήτων, ικανοτήτων και μεθόδων που αναφέρονται σε αναλυτικές, συνθετικές και αξιολογικές διαδικασίες απαραίτητες για τη συγκέντρωση, επεξεργασία, οργάνωση και κατάλληλη αξιοποίηση των διάφορων γνωστικών στοιχείων.

2. Η καλλιέργεια της έπιθυμίας για άυτενεργό άπόκτηση γνώσεων, έρευνα, κριτική σκέψη και δημιουργική πνευματική δραστηριότητα, ανάλογα με την ώριμότητα και το βαθμό νοημοσύνης του.

I. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του γλωσσικού μαθήματος είναι να βοηθήσει τα παιδιά να οικειοποιηθούν, στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, τον έκφραστικό πλούτο και τους μηχανισμούς της νεοελληνικής γλώσσας (δημοτικής) ώστε να διευκολυνθεί τόσο η πνευματική τους συγκρότηση όσο και η αποτελεσματική επικοινωνία τους με το περιβάλλον.

Ειδικότερα με το γλωσσικό μάθημα επιδιώκεται :

Να συνεχιστεί και στο σχολείο ο προσχολικός, φυσικός τρόπος εκμάθησης της γλώσσας·

Να οργανωθεί το γλωσσικό υλικό που φέρουν μαζί τους τα παιδιά και να εμπλουτισθεί με ό,τι είναι απαραίτητο τόσο για τις ανάγκες της καθημερινής ζωής όσο και από γλωσσική και ευρύτερα μορφωτική άποψη·

Να μάθουν τα παιδιά να ακοῦν, να ἐρωτοῦν, και να ἐκφράζονται με εὐχέρεια και φυσικότητα στις ποικίλες μορφές της προφορικής επικοινωνίας και ιδιαίτερα στη συζήτηση·

Να μάθουν να διαβάζουν με εὐχέρεια και φυσικότητα και να κατανοοῦν αὐτὰ που διαβάζουν μεγαλόφωνα ἢ σιωπηρά·

Να συλλάβουν, διαισθητικά στην ἀρχὴ και συστηματικότερα ἔπειτα, στο μέτρο πάντα που ἐπιτρέπουν οἱ ἀφαιρετικές τους ικανότητες, μέσα ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν συγκεκριμένων περιπτώσεων, τοὺς κανόνες που διέπουν τὴ λειτουργία τοῦ συστήματος τῆς γλώσσας, και να ἀσκηθοῦν να τοὺς ἐφαρμόζουν στην πράξη.

Να ἀποκτήσουν τὴ δεξιότητα τῆς γραφῆς και να ἀσκηθοῦν προοδευτικά στο γραπτό λόγο, ὥστε να ἐκφράζονται με εὐχέρεια, σαφήνεια, πληρότητα και δημιουργικότητα·

Να ἐθισθοῦν σὲ τεχνικές μελέτης και αὐτοάσκησης, και στὴ χρῆση βοηθημάτων, ὅπως εἶναι τὸ ὀρθογραφικὸ λεξικὸ και τὸ ἐγχειρίδιο γραμματικής.

Να εὐαισθητοποιηθοῦν ἀπέναντι στα λογοτεχνικά κείμενα, ἔτσι που να τὰ χαίρονται και να τὰ ἀγαπήσουν, για να φτάσουν να ἀποζητοῦν ἀπὸ μόνα τους τὴ συντροφιά τοῦ καλοῦ λογοτεχνικοῦ βιβλίου·

II. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΤΑΞΕΙΣ**1. ΑΚΡΟΑΣΗ :**

Ἀκρόαση με τὸ παιδί ὡς ἀκροατή.
Ἀκρόαση στὴ συζήτηση.

Τὰ παιδιά :

Ἀποκτοῦν καλὲς συνήθειες ὡς ἀκροατές.
Ἀναγνωρίζουν ὁμοιότητες καὶ διαφορές, ἡχητικὲς καὶ ἐννοιολογικὲς.
Ἀκολουθοῦν προφορικὲς ὁδηγίες.
Γράφουν με ταχύτητα καὶ ἀκρίβεια κείμενο ποὺ τοὺς ὑπαγορεύεται.
Κάνουν συσχετίσεις καὶ γενικεύσεις, συνάγουν συμπεράσματα, προβλέπουν ἀποτελέσματα.
Ἀποτιμοῦν καὶ θέτουν σὲ κριτικὸ ἔλεγχο αὐτὰ ποὺ ἀκοῦν.
Ἀναγνωρίζουν καὶ ἐρμηνεύουν διαθέσεις (συναίσθηματα, χιούμορ) κ.τ.λ.
Ἀπολαμβάνουν τὴν αἰσθητικὰ καταξιωμένη ἔκφραση σὲ περιπτώσεις ἀπαγγελίας, ἀφήγησης, δραματοποίησης κ.τ.λ.

2. ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ :

Ἀνακοίνωση, περιγραφή, ἀφήγηση κ.τ.λ.
Διάλογος, συζήτηση, δραματοποίηση κ.τ.λ.

Τὰ παιδιά :

Ἀρθρώνουν, προφέρουν καὶ τονίζουν σωστά.
Ἐκφράζουν τὶς σκέψεις, τὶς ἐπιθυμίες καὶ τὰ αἰσθήματά τους με σαφήνεια, φυσικότητα καὶ εὐγένεια.
Συμμετέχουν ἐποικοδομητικὰ σὲ συζητήσεις.
Περιγράφουν σκηνές, ἀπὸ τὴ φύση, ἐξιστοροῦν γεγονότα ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἱστορία, ἀφηγοῦνται τὸ περιεχόμενο ἀναγνωσμάτων κ.τ.λ.
Ἀπαγγέλλουν με ἔκφραστικότητα λογοτεχνικὰ κείμενα καὶ παίρνουν μέρος σὲ δραματοποιήσεις καὶ θεατρικὲς παραστάσεις.

3. ΑΝΑΓΝΩΣΗ :

Φωναχτὴ ἀνάγνωση.
Σιωπηρὴ ἀνάγνωση.
Ἀνάγνωση πεζοῦ κειμένου.
Ἀνάγνωση ποιητικοῦ κειμένου.
Ἀνάγνωση ἄλλου ὕλικου (λεξικῶν, καταλόγων, πινάκων περιεχομένων, χαρτῶν κ.λπ.).

Τὰ παιδιά :

Κατακτοῦν τὸ βασικὸ μηχανισμό τῆς ἀνάγνωσης.
Διαβάζουν φωναχτὰ με ἄνεση καὶ ἔκφραστικότητα, ἔτσι ποὺ νὰ φαίνεται ὅτι μετέχει ὅλος ὁ πνευματικὸς καὶ συναίσθηματικὸς τους κόσμος.
Διαβάζουν σιωπηρὰ με εὐχέρεια, προσήλωση καὶ στοχαστικότητα.
Κατανοοῦν τὰ κείμενα ποὺ διαβάζουν, στὰ βασικὰ καὶ στὰ δευτερεύοντα σημεῖα τους.
Ἀποτιμοῦν τὰ κείμενα ποὺ διαβάζουν, ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς μορφῆς.
Ἀπομνημονεύουν με σωστὸ τρόπο μικρὰ κείμενα ποὺ χρειάζεται νὰ συγκρατήσουν στὴ μνήμη τους.
Κάνουν χρῆση πρόσθετων πηγῶν πληροφοριῶν (ἐγκυκλοπαιδειῶν, λεξικῶν, καταλόγων, πινάκων περιεχομένων κ.τ.λ.).
Ἀναγνωρίζουν καὶ ἀποδίδουν με τὸν προσφορότερο τρόπο κείμενα ἀπὸ διάφορα εἶδη τοῦ λόγου (πεζογραφία, ποίηση, θέατρο).
Ἀπολαμβάνουν τὰ καλογραμμένα κείμενα, κάνουν μία πρώτη γνωριμία με τὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία καὶ γίνονται φίλοι τοῦ καλοῦ βιβλίου.

4. ΓΡΑΠΤΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

Ἀνακοινώσεις, σημειώματα, ἐπιγραφές κ.τ.λ.

Σημειώσεις, περιλήψεις, τηλεγραφήματα κ.τ.λ.

Ἀλληλογραφία
Αἰτήσεις, δηλώσεις, πρακτικὰ κ.τ.λ.
Εὐρετήρια, κατάλογοι, πίνακες περιεχομένων κ.τ.λ.
Ἐκθεση (ὁμαδική-ἀτομική, ἐλεύθερη, καθοδηγημένη).

Τὰ παιδιά :

Χρησιμοποιοῦν σωστά τὰ γραπτὰ σύμβολα γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ προφορικοῦ λόγου.

Γράφουν εὐανάγνωστα, γρήγορα καὶ ὀρθογραφημένα. Χρησιμοποιοῦν σωστά τὰ κεφάλαια καὶ τὴ στίξη καὶ διευθετοῦν τὸ κείμενο σὲ παραγράφους.

Γράφουν, ἀτομικὰ καὶ ὁμαδικὰ, λογικὲς προτάσεις, τὶς διευθετοῦν σὲ ὀρισμένη σειρά καὶ τὶς ὀργανώνουν σὲ εὐρύτερες συνθέσεις με βάση ἓνα σκοπὸ καὶ ἓνα σχέδιο.

Χρησιμοποιοῦν τὶς αἰσθήσεις, τὴ λογικὴ καὶ τὴ φαντασία, γιὰ νὰ γράφουν παραστατικὰ αὐτὰ ποὺ ἔχουν νὰ ποῦν.

Ἀσκοῦν κριτικὸ ἔλεγχο σ' αὐτὰ ποὺ γράφουν, βῆμα πρὸς βῆμα καὶ μετὰ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ γραπτοῦ. Βγάζουν σημειώσεις, περιλήψεις καὶ διαγράμματα.

Ἀσκοῦνται στὴ δημιουργικὴ γραπτὴ ἔκφραση (ἡμερολόγιο, σημειώματα, εὐχετήρια, ανακοινώσεις, περιγραφές, ἱστορίες, βιογραφίες, ἐφημερίδα, θέατρο κ.τ.λ.).

Χρησιμοποιοῦν τὴ γλῶσσα στὴν καθιερωμένη τῆς μορφή, σύμφωνα με τὰ πρότυπα τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ καὶ ἀνάλογα με τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ συγκεκριμένου κάθε φορὰ εἶδους λόγου.

5. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ.

Ἐννοιολογικὸ λεξιλόγιο.
Ὄρθογραφικὸ λεξιλόγιο.

Τὰ παιδιά :

Ἀποσαφηνίζουν καὶ σταθεροποιοῦν τὸ λεξιλόγιο τῆς προσχολικῆς τους ἡλικίας.

Ἐμπλουτίζουν τὸ λεξιλόγιό τους με λέξεις καὶ ἔκφρασεις ἐννοιολογικὰ ἀπαραιτήτες γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς καθημερινῆς ἐπικοινωνίας καὶ γιὰ τὴ γλωσσικὴ καὶ τὴν εὐρύτερη πνευματικὴ τους καλλιέργεια.

Ταυτίζουν τὴν ἀκουστικὴ με τὴν ὀπτικὴ εἰκόνα τῶν λέξεων.

Ὁμαδοποιοῦν τὶς λέξεις με βάση σημασιολογικὲς συνδέσεις (συνώνυμα, ἀντίθετα, ὁμώνυμα, ταυτόσημα, παράγωγα, μέρη τοῦ λόγου, οἰκογένειες λέξεων, ὁμοιοκατάληκτες λέξεις κ.τ.λ.).

Καταρτίζουν ἀλφαβητικὰ λεξιλόγια, γενικὰ καὶ εἰδικὰ.

6. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ :

Σύνταξη.
Σημασιολογία
Φωνολογία
Μορφολογία

Κάνουν χρήση λεξικών (όρθογραφικών, έρμηνευτικών, έτυμολογικών, ειδικών). Χρησιμοποιούν βασικές λέξεις στον προφορικό και το γραπτό τους λόγο.

Τα παιδιά :

Σπουδάζουν τη δομή και τη λειτουργία της πρότασης στις διάφορες μορφές και τους μετασχηματισμούς της.

΄Ασκούνται στη χρήση των σημείων στίξης για τη σωστή σήμανση των προτάσεων.

Σπουδάζουν τα μέρη του λόγου σε συσχετισμό με το λειτουργικό τους ρόλο μέσα στην πρόταση.

Συλλαμβάνουν τη σημασία των λέξεων με όλους τους δυνατούς τρόπους (σύνδεση των λέξεων με τα πράγματα, συγκριτική συσχέτιση συνώνυμων και αντίθετων, παραγωγή και σύνθεση, καταληκτικές ένδειξεις, κυριολεκτική και μεταφορική χρήση, συμφραζόμενα κ.τ.λ.

΄Ασκούνται στην όρθογραφία λέξεων με βάση τους κανόνες που διέπουν το θεματικό και το καταληκτικό τους μέρος.

΄Αναγνωρίζουν, συνθέτουν και σπουδάζουν εύρύτερα σύνολα λέξεων.

΄Αποκτούν γνήσιο γλωσσικό αίσθημα με τη χρήση της καθιερωμένης γλώσσας κατά τα πρότυπα που πρέπει να έnsαρκώνει ο προφορικός λόγος του δασκάλου και τα σχολικά βιβλία.

III. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΤΑΞΕΙΣ

Το γλωσσικό μάθημα αντιμετωπίζεται στην σφαιρικότητά του, κατά τρόπο δηλαδή ώστε όλες οι διδακτικές ενέργειες, συγκλίνοντας, να προάγουν την ικανότητα για κατανόηση και έκφραση, που είναι οι δύο άξονες στη διαδικασία της επικοινωνίας. Οι περιοχές του μαθήματος δέν έχουν χρονική αυτοτέλεια, δέν εξαντλούνται δηλ. καθεμιά χωριστά από την άλλη. Στοιχεία από όλες εντάσσονται και εξισορροπούνται μέσα στις ήμερήσιες διδακτικές ενότητες, με έμφαση κάθε φορά σε όρισμένο τομέα (ή τομείς) του μαθήματος, κατά τις συγκεκριμένες ανάγκες της διδασκαλίας.

Στο επίκεντρο της γλωσσικής διδασκαλίας βρίσκεται ο άπαρτισμένος λόγος, με μικρότερη φυσική μονάδα του την πρόταση. Αυτός θα είναι άφετηρία, σημείο αναφοράς και κατάληξη της διδασκαλίας.

΄Η ύλη διατάσσεται κοχλιωτά και αυτό εξυπακούει ότι κάθε νέα γλωσσική ένότητα οικοδομείται επάνω στις βάσεις των προηγούμενων.

΄Η γλωσσική διδασκαλία μεθοδεύεται έτσι ώστε ο μαθητής να μαθαίνει και να άσκειται κάνοντας όσο το δυνατό λιγότερα λάθη. ΄Απαραίτητος όρος είναι κάθε διδακτική ένότητα να μής περιέχει άλλες δυσκολίες έξω από όσες προβλέπονται στο γλωσσικό φαινόμενο που εισάγεται για πρώτη φορά. ΄Ο ίδιος ο μαθητής επίσης συμμετέχει στη διόρθωση των λαθών, με την όποια ολοκληρώνεται το μάθημα της ήμέρας.

΄Ο,τι διδάσκεται πρέπει με την άσκηση και την επανάληψη να καταλήγει σε δεξιότητες, που θα έχουν την εφαρμογή τους στη γλωσσική συμπεριφορά των παιδιών.

Για τη γλωσσική διδασκαλία θα χρησιμοποιηθούν δύο βασικά βοηθήματα : Το Βιβλίο γλωσσικής διδασκαλίας «΄Η γλώσσα μου» και το ΄Ανθολόγιο.

«΄Η γλώσσα μου» είναι το βασικό βιβλίο σπουδής της νεοελληνικής γλώσσας. Περιέχει σύντομα κείμενα, που αντιπροσωπεύουν όλες τις δυνατές χρήσεις του λόγου και παράλληλα έnsωματώσουν άβίαστα τα στοιχεία της γλώσσας που πρόκειται να διδαχθούν. Τα κείμενα συνοδεύονται από εισαγωγικές παρατηρήσεις και άσκήσεις ποικίλης γλωσσικής έπεξεργασίας.

Το ΄Ανθολόγιο περιέχει κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας και στόχος του είναι να φέρει τα παιδικά κοντά στο καλό λογοτεχνικό βιβλίο και να τα κάμει να το χαρούν και να το αγαπήσουν.

IV. ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

ΤΑΞΕΙΣ Α΄ ΚΑΙ Β΄

ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΣΤΟΧΟΙ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. ΄Ανακοινώσεις, άφηγήσεις, περιγραφές κ.τ.λ.

΄Αναφέρονται σε ένα εύρο φάσμα περιγραφικών και άφηγηματικών χρήσεων του προφορικού λόγου από έναν όμιλητή: άμεσες έντυπώσεις, προσωπικές έμπειρίες, παραμύθια και ιστορίες κ.τ.λ.

΄Ως όμιλητές τα παιδιά :

΄Εκφράζουν τις έντυπώσεις, τις σκέψεις, τις έπιθυμίες και τα αισθήματά τους με σαφήνεια, φυσικότητα και ευγένεια.

΄Αρθρώνουν, προφέρουν και τονίζουν σωστά.

΄Ως άκροατές :

Παρακολουθούν τον όμιλητή σιωπηρά, με προσοχή και ευγενική προσήλωση.

΄Αντιλαμβάνονται και κατανοούν αυτά που άκοΐνε.

Συγκρατούν τα βασικά σημεία της ανακοίνωσης.

Σχολιάζουν στο τέλος με έπικοδομητική διάθεση αυτά που άκοΐνε.

Και ως άκροατές και ως όμιλητές :

΄Αποσαφηνίζουν το λεξιλόγιο τους και το έμπλουτίζουν με νέες λέξεις.

Χρησιμοποιούν καθιερωμένους βασικούς έκφραστικούς τρόπους.

Τα παιδιά χρησιμοποιούν λεπτούς έκφραστικούς τρόπους που κάνουν έπικοδομητική τη συνεννόηση και ευχάριστη τη συμβίωση των ανθρώπων.

Δίνουν σωστά, όταν τους ζητούνται, και ζητούν σωστά, όταν χρειάζονται, πληροφορίες σε διάφορες περιστάσεις της ζωής.

΄Εμπεδώνουν χρήσεις του λόγου που προσιδιάζουν σε διάφορες περιστάσεις της καθημερινής ζωής.

΄Αποσαφηνίζουν το λεξιλόγιο τους και το έμπλουτίζουν με νέες λέξεις.

2. Διαλογικές μορφές επικοινωνίας.

΄Αναφέρονται σε διάφορες περιστάσεις καθημερινής επικοινωνίας, όπως είναι : Χαιρετισμοί, ευχές, συστάσεις, χρήση τηλεφώνου, διευθύνσεις, συγκοινωνίες, άγορά κ.τ.λ.

3. Συζήτηση

Καλύπτει όλο τὸ φάσμα τῆς προβληματικῆς τῶν παιδιῶν καὶ τῆς σχολικῆς ἐργασίας καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ ἀποτελεσματικότερα μέσα προσπέλασης τῶν θεμάτων.

4. Δραματοποιήσεις.

Ἐκτός ἀπὸ γλωσσικὴ ἀπόψη ἡ δραματοποίηση εἶναι μιὰ πολὺ ἀποτελεσματικὴ, ἰδιαίτερα γιὰ τὰ μικρότερα παιδιά, τεχνικὴ ἀναπαραγωγῆς καὶ βίωσης καταστάσεων προφορικῆς ἐπικοινωνίας.

Τὰ παιδιά παρακολουθοῦν τὸ συνομιλητὴ τους μὲ προσοχὴ καὶ εὐγενικὴ προσήλωσι.

Συγκρατοῦν τὰ βασικὰ σημεῖα τῆς συζήτησης.

Παίρνουν τὸ λόγο ὅταν ἔρθει ἡ σειρά τους.

Δὲν ξεφεύγουν ἀπὸ τὸ θέμα τῆς συζήτησης.

Ἀποφεύγουν τὶς ἀσημαντολογίες καὶ τὶς μακρογορίες.

Δέχονται τὶς παρατηρήσεις, τὶς ὑποδείξεις καὶ τὴν κριτικὴ τῶν ἄλλων καὶ ἀποφεύγουν τὴ δημιουργία τεταμένων καταστάσεων.

Διαλέγονται μὲ εὐγένεια καὶ ἐπικοινωνιακὴ διάθεση, μὲ στόχο τὴν προώθηση τοῦ θέματος πὺ συζητεῖται καὶ ὄχι τὴν δημιουργία ἐντυπώσεων.

Τὰ παιδιά οἰκειώνονται τοὺς ἐκφραστικὸς τρόπους καὶ τὸ λεξιλόγιο, πὺ χρησιμοποιοῦνται σὲ διάφορες περιστάσεις τῆς ζωῆς.

Ζωντανεύουν προφορικὰ τὸ περιεχόμενο καὶ ἐμπεδώνουν ἔτσι τὸν ἐκφραστικὸ πλοῦτο πρὸςφορων ἀναγνωσμάτων.

Ἀποδίδουν ποιήματα μὲ ποικίλες μορφές χορικῆς ἀπαγγελίας, πράγμα πὺ τοὺς κάνει οἰκειότερη τὴ ρυθμικὴ ποιητικὴ ἐκφραση.

ΓΡΑΠΤΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ

1. Προαναγνωστικὲς δραστηριότητες

Τὰ παιδιά ἐπικοινωνοῦν μὲ εἰκονογραφικὲς ἀναπαραστάσεις καὶ σηματοδοτήσεις τῆς πραγματικότητος, οἱ ὁποῖες λειτουργοῦν ὡς ἐνδιάμεση φάση γιὰ τὸ πέρασμα στὰ γραπτὰ γλωσσικὰ σύμβολα.

Μὲ ἐρέθισμα δείγματα ἀπὸ τὰ κυριότερα μέσα γραπτῆς ἐπικοινωνίας ἀρχίζουν νὰ συνειδητοποιοῦν τὴ σύνδεση ἀνάμεσα στὴν προφορικὴ καὶ τὴ γραπτὴ γλώσσα καὶ μαζί τὴν ἀνάγκη καὶ τὴν χρησιμότητα τῆς τελευταίας.

Συνδέουν γραπτὲς λέξεις μὲ τὶς ἀντίστοιχὲς τους προφορικὲς, στὴν ἀρχὴ μὲ τὴ μεσολάβηση ἀντικειμένων καὶ εἰκόνων ἀντικειμένων.

Διαβάζουν κατὰ συμπέρασμα ἀπλὲς προτάσεις, ἀντικρίζοντάς τες ὡς σύνθεση διακεκριμένων λέξεων.

Ἐξοικειώνονται μὲ τὴ χρῆση βιβλίων, τετραδίων καὶ γραφικῆς ὕλης.

Παίρνουν σωστὴ στάση ὅταν γράφουν, κρατοῦν σωστὰ τὸ μολύβι καὶ σύρουν γραμμὲς καὶ σχήματα σύμφωνα μὲ προαναγνωστικὰ ὑποδείγματα.

Ἀναλύουν ἠχητικὰ προτάσεις σὲ λέξεις, λέξεις σὲ συλλαβὲς καὶ συλλαβὲς σὲ φθόγγους, καὶ τὰ ταυτίζου μὲ τὰ ἀντίστοιχα γραπτὰ τους σύμβολα.

Συλλαμβάνουν καὶ χρησιμοποιοῦν τὸ βασικὸ μηχανισμὸ τῆς ἀνάγνωσης, πὺ στηρίζεται στὴ σύνθεση φθόγγων καὶ γραμμάτων.

Χρησιμοποιοῦν τὰ σωστὰ σύμβολα γιὰ τὴ γραπτὴ ἀπόδοση τῶν φθόγγων, τῶν συλλαβῶν καὶ τῶν λέξεων.

Διαβάζουν μὲ φυσικότητα μικρὰ λεκτικὰ σύνολα καὶ μεμονωμένες λέξεις καὶ καταλαβαίνουν αὐτὰ πὺ διαβάζουν.

Ἀπομιμοῦνται, χωρὶς πίεση, τὸν τύπο τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβηταρίου τους, βασικὰ κοινὸ γιὰ τὰ βιβλία γλωσσικῆς διδασκαλίας ὄλων τῶν τάξεων, καὶ τὴν τεχνικὴ γραφῆς τῆς δασκάλας τους, κοινὴ ἐπίσης γιὰ ὅλα τὰ σχολεῖα.

Διαβάζουν μὲ ἀνεση καὶ σχετικὴ ταχύτητα, φωναχτὰ καὶ σιωπηρὰ, μικρὰ λεκτικὰ σύνολα καὶ καταλαβαίνουν αὐτὰ πὺ διαβάζουν.

Ἀποδίδουν σωστὰ τὴν ἐνδειχτὸν τόνου στὶς λέξεις, τὴν ἔμφαση τόνου στὶς προτάσεις καὶ τὰ βασικὰ σημεῖα στίξης.

Διαβάζουν μεγαλόφωνα καὶ ἐκφραστικὰ (α) γιὰ νὰ ἔχουν ταυτόχρονη καὶ ξεκάθαρη ὀπτικοακουστικὴ ἀντίληψη τῶν λέξεων, καὶ (β) γιὰ νὰ ἀνακοινώσουν ἓνα κείμενο σὲ ἄλλους.

Διαβάζουν σιωπηρὰ μὲ προσήλωσι καὶ στοχαστικότητα (α) γιὰ νὰ ἀντλήσουν καὶ νὰ χρησιμοποιήσουν πληροφορίες καὶ (β) γιὰ προσωπικὴ τους εὐχαρίστηση.

Ἀντιγράφουν πιστὰ, εὐανάγνωστα καὶ μὲ σχετικὴ ταχύτητα, τηρώντας κανονικὲς ἀποστάσεις ἀνάμεσα στὰ γράμματα καὶ ἀνάμεσα στὶς λέξεις.

Γράφουν εὐανάγνωστα καὶ μὲ σχετικὴ ταχύτητα μικρὲς προτάσεις πὺ τοὺς ὑπαγορεύονται καὶ ἀποδίδουν σωστὰ τὶς προφορικὲς ἐνδείξεις στίξης.

Ἀπομνημονεύουν μὲ σωστὸ τρόπο μικρὰ ἔμμετρα κείμενα γιὰ ἀπαγγελία, μικροὺς ρόλους γιὰ δραματοποίησι καὶ μικρὰ λεκτικὰ σύνολα πὺ διευκολύνουν τὴ μάθησι.

Ἐξοικειώνονται μὲ τὶς προσεγγίσεις καὶ τοὺς ἐκφραστικὸς τρόπους πὺ χρησιμοποιοῦνται σὲ κείμενα πὺ ἀντιπροσωπεύουν ποικίλες χρήσεις τοῦ λόγου.

Διαπιστώνουν ἂν ἓνα κείμενο εἶναι ἔμμετρο ἢ πεζὸ, διαλογικὸ ἢ περιγραφικὸ, εἰκονογραφημένο ἢ ὄχι κ.τ.λ.

Ἀρχίζουν νὰ διακρίνουν τὴ γυμνὴ ἀπὸ τὴν ἐμπλουτισμένη περιγραφή, τὸ οὐδέτερο ἀπὸ τὸ συναισθηματικὸ καὶ χιουμοριστικὸ γράψιμο, τὸ πραγματικὸ ἀπὸ τὸ ἔξωπραγματικὸ περιεχόμενο, τὰ γεγονότα ἀπὸ τὶς γνώμες.

Διαπιστώνουν ἂν ἓνα κείμενο ἔχει ἀνακρίβειες ἢ ἀνακολουθίες.

Ἐντοπίζουν σὲ χειρόγραφα κείμενα λάθη συντακτικὰ, λεκτικὰ, ὀρθογραφικὰ κ.τ.λ.

Ἀποσαφηνίζουν, ἐμπλουτίζουν καὶ σταθεροποιοῦν τὸ σχετικὸ λεξιλόγιο. Γράφουν ὀρθογραφημένα τὶς σχετικὲς λέξεις, τοῦ βασικοῦ λεξιλογίου.

2. Εἰσαγωγή στὸ βασικὸ μηχανισμὸ τῆς ἀνάγνωσης καὶ γραφῆς.

3. Ὁλοκλήρωσι καὶ ἐδραίωσι τοῦ βασικοῦ μηχανικοῦ ἀνάγνωσης καὶ γραφῆς.

4. Γνωριμία μὲ ἀπλὰ κείμενα διαφορετικῆς γλωσσικῆς πειθαρχίας. (Διάλογοι ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ζωὴ, περιγραφὲς ἀντικειμένων καὶ καταστάσεων ἀπὸ τὴ φύσι καὶ τὴ ζωὴ, περιγραφὲς γεγονότων, περιγραφὲς ἀποδεικτικῆς διαδικασίας, λογοτεχνικὰ κείμενα: πεζογραφήματα καὶ ποιήματα, λαϊκὰ καὶ ἔντεχνα).

5. Χρήση τοῦ ἀναγνωστικοῦ καὶ ἄλλων βοηθητικῶν βιβλίων καὶ πηγῶν.

Ἐπισημαίνουν τὸ συγγραφέα καὶ τὸν τίτλο τῶν βιβλίων.

Ἐθίζονται στὴ χρήση τοῦ πίνακα τῶν περιεχομένων.

Εἰσάγονται στὴ χρήση ἀλφαβητικῶν λεξιλογίων, ἀπλῶν λεξικῶν καὶ παιδικῶν ἐγκυκλοπαιδειῶν.

ΓΡΑΠΤΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

1. Ἐλεύθερη ἐκφραση

Τὰ παιδιὰ ἱκανοποιοῦν τὴν ἐπιθυμία τους γιὰ αὐτοέκφραση, ἀνακοίνωση καὶ ἀποδοχή.

Διαπιστώνουν ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὸν προφορικὸ ὑπάρχει καὶ ὁ γραπτὸς τρόπος ἐκφρασης καὶ ὅτι μπορεῖ νὰ τὸν χρησιμοποιοῦν μὲ τὴν ἴδια ἐλευθερία.

Γράφουν καὶ ἀνακοινῶνουν (διαβάζοντάς τα ἢ δίνοντάς τα στοὺς ἄλλους νὰ τὰ διαβάσουν ἢ κολλώντάς τα στὸ χῶρο τῶν ἀνακοινώσεων) μικρὰ λεκτικὰ σύνολα γύρω ἀπὸ πράγματα ποὺ τὰ ἐνδιαφέρουν (εὐχές, μηνύματα, παρατηρήσεις κ.τ.λ.). Ὑπαγορεύουν στὴ δασκάλα, σὲ ἀτομικὴ ἢ ὁμαδικὴ βάση, τίς ἐντυπώσεις τους ἀπὸ κάτι ποὺ παρατήρησαν ἢ εἶψαν.

Γράφουν τὰ ἴδια, σὲ ἀτομικὴ ἢ ὁμαδικὴ βάση, καὶ ἀνακοινῶνουν στοὺς ἄλλους μικρὰ κείμενα μὲ τίς ἐντυπώσεις τους ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν ἐμπειριῶν τους.

2. Καθοδηγημένη ἐκφραση.

Τὰ παιδιὰ παρατηροῦν μὲ προσοχὴ τὸν κόσμον ποὺ τὰ περιβάλλει καὶ περιγράφουν πιστὰ αὐτὰ ποὺ παρατηροῦν.

Διαπιστώνουν ὅτι αὐτὰ ποὺ ἀνακοινῶνουν, γιὰ νὰ ἔχουν ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς ἄλλους χρειάζεται νὰ τὰ ἀποδίδουν μὲ παραστατικὸ τρόπο.

Εὐαίσθητοποιοῦνται ἀπέναντι στὸ ἀντικείμενό τους καὶ χρησιμοποιοῦν ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερες αἰσθήσεις (ἄραση, ἀκοή κ.τ.λ., μυϊκὴ αἴσθηση)τόσο κατὰ τὴν προσέγγισή του ὅσο καὶ κατὰ τὴ γραπτὴ του ἐξεικόνιση.

Ἐμπλέκουν καὶ τὸν ἑαυτό τους σ' αὐτὰ ποὺ περιγράφουν ἢ ἐξιστοροῦν, εἴτε μὲ τὴν ἄμεση ἀνάμιξή τους στὰ δρώμενα εἴτε μὲ τὸ σχολιασμὸ καὶ τὴ συναισθηματικὴ τους κάλυψη.

Ἀνακαλύπτουν καὶ χρησιμοποιοῦν φραστικούς τρόπους ποὺ ζωντανεύουν τὸ τὸ κείμενο, ὅπως εἶναι : ἡ παρομοίωση χρωμάτων, ἡ ἀπομίμηση ἤχων, ἡ ἀναφώνηση, ἡ αὐτοερώτηση ἢ ἡ ἐρώτηση στὸν ἀναγνώστη κ.τ.λ.).

Σχολιάζουν ἐποικοδομητικὰ τίς γραπτὲς δημιουργίες τῶν συμμαθητῶν τους, ἐπισημαίνοντας κυρίως τὰ καλὰ τους σημεῖα.

Διαπιστώνουν ὅτι ἐπικοινωνοῦν καλύτερα μὲ τοὺς ἄλλους ὅταν, σ' αὐτὰ ποὺ γράφουν, χρησιμοποιοῦν τίς κατάλληλες λέξεις, καὶ τίς χρησιμοποιοῦν στὸ σωστὸ τύπο καὶ στὴ σωστὴ τους θέση (ὅταν δηλ. τὰ γραπτὰ τους εἶναι σωστὰ ἀπὸ γραμματικὴ καὶ συντακτικὴ ἄποψη).

Τελειοποιοῦνται στὴ σωστὴ ἐκφραση καὶ μὲ πιδὲ μεθοδευμένες γραπτὲς ἐργασίες.

ΤΑΞΗ Α'

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

(Σύνταξη, σημασιολογία, φωνολογία, μορφολογία)

1. Βασικὲς μορφὲς προτάσεων:

Ἐποικείμενο-Ρῆμα (ΥΡ),

Ἐποικείμενο-Ρῆμα-Ἀντικείμενο (ΥΡΑ),

Ἐποικείμενο-Ρῆμα-Κατηγορούμενο (ΥΡΚ)

Οἱ μαθητὲς:

Ἐξοικειώνονται, πρῶτα προφορικὰ καὶ ἀργότερα γραπτὰ, μὲ βασικὲς μορφὲς προτάσεως ΥΡ, ΥΡΑ ΥΡΚ (κρίσης, ἐπιθυμίας, ἐπιφωνηματικές, ἐρωτηματικές, καταφατικές, ἀρνητικές).

Διακρίνουν καταφατικές προτάσεις κρίσης καὶ τίς μετατρέπουν σὲ ἐρωτηματικές ἢ ἀρνητικές καὶ τὸ ἀντίστροφο.

2. Οἱ λέξεις, οἱ συλλαβὲς καὶ τὰ γράμματα.

Κάνουν διάκριση ἀνάμεσα σὲ φθόγγους καὶ γράμματα.

Ἀναλύουν τίς λέξεις σὲ συλλαβὲς καὶ γράμματα καὶ τίς ἀνασυνθέτουν.

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν σωστὰ στὴν ἀνάγνωση καὶ τὴ γραφὴ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου.

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν σωστὰ στὴν ἀνάγνωση καὶ τὴ γραφὴ τὰ δίψηφα, τοὺς συνδυασμούς, τοὺς διφθόγγους καὶ τὰ συμπλέγματα,

Διακρίνουν (καὶ κρατοῦν ὅταν γράφουν) τίς ἀποστάσεις ἀνάμεσα στὶς λέξεις καθὼς καὶ ἀνάμεσα στὰ γράμματα τῆς ἴδιας λέξης (ἀποφεύγουν νὰ χωρίζουν τίς λέξεις στὴν ἄκρη τῆς σελίδας).

Ὀνομάζουν τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου καὶ κατατάσσουν ἀλφαβητικὰ λέξεις μὲ βάση τὸ πρῶτο τους γράμμα.

Διακρίνουν καὶ γράφουν μὲ κεφαλαῖο τὸ πρῶτο γράμμα στὴν ἀρχὴ μιᾶς περιόδου, τὸ ὀνοματεπώνυμο καὶ τίς διευθύνσεις τους, τὰ ὀνόματα τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδας, τῶν μηνῶν καὶ τῶν μεγάλων ἐορτῶν καθὼς καὶ τὰ κύρια ὀνόματα τῆς ἀναγνωστικῆς ὕλης.

3. Σημεῖα στίξεως.

Χρησιμοποιοῦν τὴν τελεία καὶ τὸ ἐρωτηματικὸ κατὰ τὴν ἀνάγνωση καὶ τὴν γραφὴ.

Χρησιμοποιοῦν τὸ θαυμαστικὸ καὶ τὸ κόμμα κατὰ τὴν ἀνάγνωση.

4. Ὁ τόνος

Τοποθετοῦν τὸν τόνο στὴ σωστὴ του θέση.

5. Ὁρθογραφικὰ σημεῖα :

τὰ διαλυτικὰ καὶ ἡ ἀπόστροφος.

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν τὰ διαλυτικὰ κατὰ τὴν ἀνάγνωση καὶ τὴν γραφὴ.

Διαβάζουν σωστά λέξεις που έπαθαν εκθλιψη, αποκοπή ή αφαίρεση μαζί με εκείνες που έπονται ή προηγούνται (τ' άστρα, άπ' τ' χωριό, μου 'φερε).

6. Βασικές προτάσεις. Τά μέρη τους. 'Αναλύουν βασικούς τύπους προτάσεων με βάση έρωτήσεις του τύπου «ποιός», «τί κάνει;», «τί είναι;», «τί παθαίνει;», «τί;», ή «ποιόν;». Κατανοούν την πρόταση ως σύνθεση λέξεων σε όρισμένη σειρά (όχι όπωσδήποτε μία) για την έκφραση ενός νοήματος. Έξυπνοοούν το υποκείμενο, όταν δεν αναφέρεται, από την κατάληξη του ρήματος.
7. 'Η προσωπική άντωνυμία. Χρησιμοποιούν την προσωπική άντωνυμία ως υποκείμενο. Γράφουν όρθογραφημένα τους δυνατούς τύπους τής προσωπικής άντωνυμίας.
8. Το ουσιαστικό και το άρθρο. Χρησιμοποιούν το ουσιαστικό (μαζί με το άρθρο) ως υποκείμενο, αντικείμενο και κατηγορούμενο. Διακρίνουν νοηματικά και όρθογραφικά τά κύρια από τά κοινά ουσιαστικά (βλέπε και ένότητα 2). Διακρίνουν και χρησιμοποιούν : (1) όξύτονα ίσοσύλλαβα ουσιαστικά (μαζί με το άρθρο) στην όνομαστική και αίτιατική ένικοϋ και πληθυντικοϋ: ό γεωργός, οί γεωργοί, τ' γεωργό, τους γεωργούς, ό μαθητής, ή αύλή, ή ποδιά, τ' βουνό, τ' παιδί. (2) παροξύτονα άρσενικά σε -ος και ούδέτερα σε -ο, όπως ό λύκος, ό θεός, τ' δώρο, τ' δέντρο. Μετατρέπουν βασικές προτάσεις των τύπων ΥΡ, ΥΡΑ από τόν ένικό στον πληθυντικό. Κατανοούν τ' ρόλο του ρήματος στην άπλή πρόταση. Χρησιμοποιούν συχνόχρηστα ένεργητικά ρήματα τής πρώτης συζυγίας στον ένεστώτα τής όριστικής και γράφουν όρθογραφημένα τις καταλήξεις. Διακρίνουν χονδρικά τ' χρόνο των ρημάτων. Μετατρέπουν ένεστωτικές προτάσεις σε προτάσεις παρελθοντικοϋ και μελλοντικοϋ χρόνου (κυρίως άορίστου και στιγμιαίου μέλλοντα). 'Ορθογραφούν τ' ε στις καταλήξεις των παρελθοντικών χρόνων των ένεργητικών ρημάτων. Χρησιμοποιούν τ' έχω ως κύριο ρήμα στον παρατατικό. Χρησιμοποιούν άπλές προτάσεις με περιφραστικό κατηγορημα (ΥΡΚ) και τ' συνδετικό ρήμα είμαι στον ένεστώτα και παρατατικό τής όριστικής. Χρησιμοποιούν ως κατηγορούμενα: α) ουσιαστικά, β) επίθετα που φανερώνουν χρώμα, ύλη και άλλες αίσθητές ιδιότητες των ουσιαστικών. 'Αναγνωρίζουν τ' συμφωνία υποκειμένου και επίθετου ως κατηγορούμενο στο γένος, τόν άριθμό και τ'ν πτώση. Συσχετίζουν (όπου ύπάρχει άντιστοιχία) τις καταλήξεις των επίθετων με τις καταλήξεις των ουσιαστικών στην όνομαστική ένικοϋ και πληθυντικοϋ. Μετατρέπουν άπλές προτάσεις του τύπου ΥΡΚ από τόν ένικό στον πληθυντικό. 'Αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν τά άπόλυτα άριθμητικά από τ' ένα ως τ' δέκα και από τά τακτικά από τ' πρώτο ως τ' έκτος. 'Αναλύουν έπαυξημένες προτάσεις με έρωτήσεις του τύπου «ποιός;», «τί κάνει;», «πότε;», «πού;», «πώς;», «πόσο;». 'Αναγνωρίζουν τά πιό συχνόχρηστα τοπικά, χρονικά, τροπικά (ώραία) και ποσοτικά (πολύ, λίγο) έπιρρήματα. 'Επαυξάνουν προτάσεις με χρονικούς, τοπικούς και άλλους προσδιορισμούς. Χρησιμοποιούν έμπρόθετους προσδιορισμούς με τ' σε (κυρίως με τ' άρθρο στον, στην κ.τ.λ.). Χρησιμοποιούν συχνόχρηστους έμπρόθετους προσδιορισμούς με τ' μέ.
9. Ρήματα πρώτης συζυγίας στον ένεστώτα, τόν άόριστο και τόν μέλλοντα στιγμιαίο τής όριστικής. Κατανοούν τ' ρόλο του ρήματος στην άπλή πρόταση. Χρησιμοποιούν συχνόχρηστα ένεργητικά ρήματα τής πρώτης συζυγίας στον ένεστώτα τής όριστικής και γράφουν όρθογραφημένα τις καταλήξεις. Διακρίνουν χονδρικά τ' χρόνο των ρημάτων. Μετατρέπουν ένεστωτικές προτάσεις σε προτάσεις παρελθοντικοϋ και μελλοντικοϋ χρόνου (κυρίως άορίστου και στιγμιαίου μέλλοντα). 'Ορθογραφούν τ' ε στις καταλήξεις των παρελθοντικών χρόνων των ένεργητικών ρημάτων. Χρησιμοποιούν τ' έχω ως κύριο ρήμα στον παρατατικό. Χρησιμοποιούν άπλές προτάσεις με περιφραστικό κατηγορημα (ΥΡΚ) και τ' συνδετικό ρήμα είμαι στον ένεστώτα και παρατατικό τής όριστικής. Χρησιμοποιούν ως κατηγορούμενα: α) ουσιαστικά, β) επίθετα που φανερώνουν χρώμα, ύλη και άλλες αίσθητές ιδιότητες των ουσιαστικών. 'Αναγνωρίζουν τ' συμφωνία υποκειμένου και επίθετου ως κατηγορούμενο στο γένος, τόν άριθμό και τ'ν πτώση. Συσχετίζουν (όπου ύπάρχει άντιστοιχία) τις καταλήξεις των επίθετων με τις καταλήξεις των ουσιαστικών στην όνομαστική ένικοϋ και πληθυντικοϋ. Μετατρέπουν άπλές προτάσεις του τύπου ΥΡΚ από τόν ένικό στον πληθυντικό. 'Αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν τά άπόλυτα άριθμητικά από τ' ένα ως τ' δέκα και από τά τακτικά από τ' πρώτο ως τ' έκτος. 'Αναλύουν έπαυξημένες προτάσεις με έρωτήσεις του τύπου «ποιός;», «τί κάνει;», «πότε;», «πού;», «πώς;», «πόσο;». 'Αναγνωρίζουν τά πιό συχνόχρηστα τοπικά, χρονικά, τροπικά (ώραία) και ποσοτικά (πολύ, λίγο) έπιρρήματα. 'Επαυξάνουν προτάσεις με χρονικούς, τοπικούς και άλλους προσδιορισμούς. Χρησιμοποιούν έμπρόθετους προσδιορισμούς με τ' σε (κυρίως με τ' άρθρο στον, στην κ.τ.λ.). Χρησιμοποιούν συχνόχρηστους έμπρόθετους προσδιορισμούς με τ' μέ.
10. Το συνδετικό είμαι. Το ουσιαστικό και τ' επίθετο ως κατηγορούμενα. Χρησιμοποιούν άπλές προτάσεις με περιφραστικό κατηγορημα (ΥΡΚ) και τ' συνδετικό ρήμα είμαι στον ένεστώτα και παρατατικό τής όριστικής. Χρησιμοποιούν ως κατηγορούμενα: α) ουσιαστικά, β) επίθετα που φανερώνουν χρώμα, ύλη και άλλες αίσθητές ιδιότητες των ουσιαστικών. 'Αναγνωρίζουν τ' συμφωνία υποκειμένου και επίθετου ως κατηγορούμενο στο γένος, τόν άριθμό και τ'ν πτώση. Συσχετίζουν (όπου ύπάρχει άντιστοιχία) τις καταλήξεις των επίθετων με τις καταλήξεις των ουσιαστικών στην όνομαστική ένικοϋ και πληθυντικοϋ. Μετατρέπουν άπλές προτάσεις του τύπου ΥΡΚ από τόν ένικό στον πληθυντικό. 'Αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν τά άπόλυτα άριθμητικά από τ' ένα ως τ' δέκα και από τά τακτικά από τ' πρώτο ως τ' έκτος. 'Αναλύουν έπαυξημένες προτάσεις με έρωτήσεις του τύπου «ποιός;», «τί κάνει;», «πότε;», «πού;», «πώς;», «πόσο;». 'Αναγνωρίζουν τά πιό συχνόχρηστα τοπικά, χρονικά, τροπικά (ώραία) και ποσοτικά (πολύ, λίγο) έπιρρήματα. 'Επαυξάνουν προτάσεις με χρονικούς, τοπικούς και άλλους προσδιορισμούς. Χρησιμοποιούν έμπρόθετους προσδιορισμούς με τ' σε (κυρίως με τ' άρθρο στον, στην κ.τ.λ.). Χρησιμοποιούν συχνόχρηστους έμπρόθετους προσδιορισμούς με τ' μέ.
11. Τά άριθμητικά. 'Αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν τά άπόλυτα άριθμητικά από τ' ένα ως τ' δέκα και από τά τακτικά από τ' πρώτο ως τ' έκτος. 'Αναλύουν έπαυξημένες προτάσεις με έρωτήσεις του τύπου «ποιός;», «τί κάνει;», «πότε;», «πού;», «πώς;», «πόσο;». 'Αναγνωρίζουν τά πιό συχνόχρηστα τοπικά, χρονικά, τροπικά (ώραία) και ποσοτικά (πολύ, λίγο) έπιρρήματα. 'Επαυξάνουν προτάσεις με χρονικούς, τοπικούς και άλλους προσδιορισμούς. Χρησιμοποιούν έμπρόθετους προσδιορισμούς με τ' σε (κυρίως με τ' άρθρο στον, στην κ.τ.λ.). Χρησιμοποιούν συχνόχρηστους έμπρόθετους προσδιορισμούς με τ' μέ.
12. 'Η έπαυξημένη πρόταση με έπιρρηματικούς και έμπρόθετους προσδιορισμούς. 'Αναγνωρίζουν και συνδέουν βασικές προτάσεις με και.
13. Σύνδεση προτάσεων με τ' και. 'Αναγνωρίζουν και συνδέουν βασικές προτάσεις με και.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ : Δέ θα διδαχτούν στα παιδιά οι γραμματικοί και συντακτικοί όροι που περιέχονται στο πρόγραμμα. Ξάίρεση θα γίνει για τους όρους: Πρόταση, λέξη, συλλαβή, γράμμα, κεφαλαίο, μικρό, τελεία, έρωτηματικό, θαυμαστικό, κόμμα, τόνος, διαλυτικά, ρήμα, κύριο όνομα αλλά και αυτούς θα μάθουν νά τους χρησιμοποιούν έμπειρικά, χωρίς νά τους δώσουμε όρισμούς.

ΒΑΣΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ

A	άνθρωπος (ό)	B	Γ
ά (έπιφ.)	άνοιξη (ή)	βάζω (ρ)	γάιδαρος (ό)
άγοράζω (ρ)	άπό (πρόθ.)	βάφω (ρ)	γάλα (τ'ό)
άγορί (τ'ό)	άρέσει (ρ)	βγάζω (ρ)	γαλάζιος, -α, -ο (έπ.)
άδερφός (ό) - άδερφή (ή)	άρνι (τ'ό)	βγαίνω (ρ)	γάτα (ή)
άέρας (ό)	άρρωστος, -η, -ο (έπ.)	βιβλίο (τ'ό)	γελάω (ρ) ως άμτβ.
άκούω (ρ)	άσπρος, -η, -ο (έπ.)	βλέπω (ρ)	γέρος (ό)
άλεπού (ή)	άυγό (τ'ό)	βόλος (ό)	για (προθ.)
άλλά (σύνδ.)	άύλη (ή)	βοριάς (ό)	γιαγιά (ή)
άλλος, -η, -ο (άντων.)	άύριο (έπιρρ.)	βουνό (τ'ό)	γιατί (έρωτ. και αίτ.)
άλλογο (τ'ό)	άύτι (τ'ό)	βράδυ (τ'ό)	γιατρός (ό)
άμέσως (έπιρρ.)	άυτός, -ή, -ό (άντων.)	βρέχει (ρ)	γίνομαι (ρ)
άνάβω (ρ)	άυτοκίνητο (τ'ό)	βροχή (ή)	γιορτή (ή)
	άχ (έπιφ.)	βρύση (ή)	γλάστρα (ή)

γλυκός, -ιά, -ό (έπ.)
 γράμμα (τό)
 γραμμή (ή)
 γράφω (ρ)
 γριά (ή)
 γυρίζω (ρ)
 γύρω (έπιρρ.)

Δ

δασκάλα (ή) - δάσκαλος (ό)
 δάσος (τό)
 δάχτυλο (τό)
 δέκα (άριθμ.)
 δέ (ν) (μόριο)
 δέντρο (τό)
 δένω (ρ)
 Δευτέρα (ή)
 διαβάζω (ρ)
 δικός, -ή, -ό (μου, σου, του-
 της) (άντων.)
 δίνω (ρ)
 δραχμή (ή)
 δρόμος (ό)
 δύο και δυό (άριθμ.)
 δώδεκα (άριθμ.)
 δωμάτιο (τό)
 δῶρο (τό)

Ε

ε (έπιφ.)
 (έ)βδομάδα (ή)
 εγώ (άντων.)
 ἐδῶ (έπιρρ.)
 εικόνα (ή)
 εἴκοσι (άριθμ.)
 εἶμαι (ρ)
 ἐκεῖ (έπιρρ.)
 ἐκεῖνος, -η, -ο (άντων.)
 ἐκκλησία (ή)
 Ἑλλάδα (ή)
 ἕνας, μία, ἕνα (άριθμ.)
 ἐννιά (άριθμ.)
 ἔντεκα (άριθμ.)
 ἕξι (άριθμ.)
 ἐξοχή (ή)
 ἔξω (έπιρρ.)
 ἐπάνω (έπιρρ.)
 ἐφτά (άριθμ.)
 ἐρχομαι (ρ) - ἔλα (προστ.)
 ἐσύ-ἐσεῖς
 εὐχαριστῶ (ρ)
 ἔχω (ρ)

Ζ

ζέστη (ή)
 ζεστός, -ή, -ό (έπ.)
 ζωγραφίζω (ρ.)
 ζῶο (τό)

Η

ἥλιος (ό)
 ἡμέρα (ή)
 ἡσυχα (έπιρρ.)

Θ

θα (μόριο)
 θάλασσα (ή)
 θεῖος (ό) - θεία (ή)
 θέλω (ρ)
 θέση (ή)
 θρανίο (τό)
 θυμῶνα (ρ)

Ι

Κ

καθαρός, -ή, -ό (έπ.)
 κάθε (άόρ. άντων.)
 κάθομαι (ρ)
 και - κι (σύνδ.)
 καιρός (ό)
 κακός, -ή, -ό (έπ.)
 καλά (έπιρρ.)
 καλημέρα
 καληνύχτα
 καλοκαίρι (τό)
 καλός, -ή, -ό (έπ.)
 κανέννας, καμιά, κανένα (άόρ.
 άντ.)
 κάνω (ρ)
 καράβι (τό)
 καραμέλα (ή)
 κατσεβαίνω (ρ)
 κάτω (έπιρρ.)
 κεφάλι (τό)
 κίτρινος, -η, -ο (έπ.)
 κλαίω (ρ)
 κλείνω (ρ)
 κοιμάμαι (ρ)
 κοιτάζω (ρ)
 κόκκινος, -η, -ο (έπ.)
 κοντά (έπιρρ.)
 κοντός, -ή, -ό (έπ.)
 κορίτσι (τό)
 κότα (ή)
 κούκλα (ή)
 κουλούρι (τό)
 κρέας (τό)
 Κυριακή (ή)
 κυρία (ή) - κύριος (ό)

Λ

λαγός (ό)
 λάδι (τό)
 Λαμπρή (ή)
 λέ(γ)ω (ρ)
 λίγο (έπιρρ.)
 λουλούδι (τό)
 λύκος (ό)
 λύνω (ρ)

Μ

μαγαζί (τό)
 μαζί (έπιρρ.)
 μάθημα (τό)
 μαθητής (ό), μαθήτρια (ή)
 μαλακός, -ιά, -ό (έπ.)
 μαλλιά (τά)
 μαμά (ή)
 μάνα (ή)
 μάτι (τό)
 μαῦρος, -η, -ο (έπ.)
 μέ (προθ.)
 μεγάλος, -η, -ο (έπ.)
 μέλι (τό)
 μερικοί, -ές, -ά (έπ.)
 μέσα (έπιρρ.)
 μετά (έπιρρ.)
 μῆ (μορ.)
 μῆλο (τό)
 μήνας (ό)
 μικρός, -ή, -ό (έπ.)
 μιλιῶ (ρ)
 μισός, -ή, -ό (έπ.)
 μολύβι (τό)
 μπαίνω (ρ)

μπάλα (ή)
 μπαμπάς (ό)
 μπορῶ (ρ)
 μπροστά (έπιρρ.)
 μύτη (ή)
 μωρό (τό)

Ν

νά (μορ. δεικτ.)
 νά (σύνδ. τελ.)
 ναί (μορ. έπιρρ. βεβαιωτ.)
 νερό (τό)
 νύχτα (ή)
 νυχτώνει (ρ)

Ξ

ξέρω (ρ)
 ξύλο (τό)
 ξυπνῶ (ρ)

Ο

ό, ή, τό (άόρρο)
 οἰκογένεια (ή)
 ὄλος, -η, -ο (έπίθ.)
 ὄνομα (τό)
 ὄταν (σύνδ.)
 οὐρανός (ό)
 ὄχι (έπιρρ.)
 ὄχτῶ (άριθμ.)

Π

παιγίδι (τό)
 παιδί (τό)
 παίζω (ρ)
 παίρνω (ρ)
 πάλι (έπιρρ. χρ.)
 Παναγία (ή)
 (έ)πάνω (έπιρρ.)
 παπᾶς (ό)
 παππούς (ό)
 παράθυρο (τό)
 παρακαλῶ (ρ)
 παραμύθι (τό)
 Παρασκευή (ή)
 Πάσχα (τό)
 πατέρας (ό)
 Πέμπτη (ή)
 πέντε (άριθμ.)
 περίπατος (ό)
 περνῶ (ρ)
 περπατῶ (ρ)
 πέτρα (ή)
 πετῶ (ρ)
 πηγαίνω (ρ)
 πηδῶ (ρ)
 πίνακας (ό)
 πιό (έπιρρ. ποσ.)
 πίσω (έπιρρ.)
 πλατεία (ή)
 πόδι (τό)
 ποιός, -ά, -ό (έρωτ. άντων.)
 πόλη (ή)
 πολύ (έπιρρ.)
 πόρτα (ή)
 πόσος, -η, -ο (έρ. άντων.)
 πότε (έπιρρ.)
 πουλι (τό)
 πουλιῶ (ρ)
 ποῦ (έπιρρ.)
 ποῦ (άναφ. άντων.)
 πράσινος, -η, -ο (έπ.)
 προσευχή (ή)
 πρωτῆ (τό)

Πρωτομαγιά (ή)
 πῶς (έπιρρ. τρ. έρ.)
 ραδιόφωνο (τό)
 ρολοῖ (τό)
 ρωτῶ (ρ)

Σ

Σάββατο (τό)
 σάκα (ή)
 σαποῦνι (τό)
 σβήνω (ρ)
 σέ (προθ.)
 σημαία (ή)
 σήμερα (έπιρρ.)
 σιγά (έπιρρ.)
 σκάλα (ή)
 σκληρός, -ή, -ό (έπ.)
 σκύλος (ό) -σκυλι (τό)
 σοκολάτα (ή)
 σπίτι (τό)
 στάση (ή)
 στόμα (τό)
 στόν, στήν, στό, στους, στίς,
 στα.
 σύννεφο (τό)
 σχολεῖο (τό)

Τ

τάξη (ή)
 ταχυδρόμος (ό)
 τέσσερις, τέσσερα (άριθμ.)
 Τετάρτη (ή)
 τετράδιο (τό)
 τζάκι (τό)
 τζάμι (τό)
 τζιτζικας (ό)
 τηλεόραση (ή)
 τηλεφωνο (τό)
 τί (άντων. έρωτ.)
 τόπι (τό)
 τότε (έπιρρ.)
 τραγούδι (τό)
 τραγουδῶ (ρ)
 τραπέζι (τό)
 τρέχω (ρ)
 τρεῖς, τρία (άριθμ.)
 Τρίτη (ή)
 τρώγω (ρ)
 τῶρα (έπιρρ.)

Υ

ὑστερα (έπιρρ.)

Φ

φαγητό (τό)
 φάρμακο (τό)
 φεγγάρι (τό)
 φεύγω (ρ)
 φθινόπωρο (τό)
 φιλιῶ (ρ)
 φοβᾶμαι (ρ)
 φορά (ή)
 φτιάνω (ρ)
 φύλλο (τό)
 φυσῶ (ρ)
 φωνάζω (ρ)
 φῶς (τό)
 φωτιά (ή)

Χ

χαμηλά (έπιρρ.)
 χαμηλός, -ή, -ό (έπ.)
 χάνω (ρ)

χαρά (ή)	χαρεύω (ρ)	χτίζω (ρ)	ψηλά (ἐπίρρ.)
χειμώνας (ύ)	Χριστός (ό)	χῶμα (τό)	ψηλός, -ή, -ό (ἐπ.)
χειλιδόνι (τύ)	Χριστούγεννα (τά)	χωριό (τό)	ψωμί (τό)
χέρι (τό)	χρόνος (ό)	Ψ	Ω
χιόνι (τό)	χρῶμα (τό)	ψαλίδι (τό)	ώρα (ή)
χιονίζει (ρ)	χτές (ἐπίρρ.)	ψάρι (τό)	

ΤΑΞΗ Β'

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΣΤΟΧΟΙ

1. Βασικές μορφές προτάσεων τῶν τύπων : Ὑποκείμενο-Ρῆμα (ΥΡ)
Ὑποκείμενο-Ρῆμα-Ἀντικείμενο (ΥΡΑ),
Ὑποκείμενο-Ρῆμα-Κατηγορούμενο (ΥΡΚ) καὶ ἐπαυξημένες.

Οἱ μαθητές :

 - Ἀναγνωρίζουν τὴν ἀναγκαία ὑπαρξὴ τῶν βασικῶν δομικῶν στοιχείων (ποῦ ὑπάρχουν ἢ ἐξυπακούονται) σὲ βασικὲς μορφές προτάσεων.
 - Διακρίνουν βασικὰ εἶδη προτάσεων τῶν τύπων ΥΡ, ΥΡΑ, ΥΡΚ (κρίσης, ἐπιθυμίας, ἐπιφωνηματικές, καταφατικές ἢ ἀρνητικές, ἐρωτηματικές) καὶ τίς μετατρέπουν σὲ ἄλλες τοῦ ἴδιου τύπου.
 - Ἀναλύουν βασικοὺς τύπους προτάσεων μὲ βάση ἐρωτήσεις τοῦ τύπου «ποιός;», «τί κάνει;», «τί εἶναι;», «τί παθαίνει;», «τί;», «ποιόν;», «πότε;», «ποῦ;» «πῶς;», «πόσο;» κ.τ.λ.
 - Κατανοοῦν τὴν πρόταση ὡς σύνθεση λέξεων μὲ ὀρισμένη σειρά (ὄχι ὀπωσδήποτε μία) γιὰ τὴν ἔκφραση ἑνὸς νοήματος.
 - Χρησιμοποιοῦν λέξεις (ἄρθρα, οὐσιαστικά, ρήματα κ.ἄ.) ἢ φράσεις, γιὰ νὰ κάνουν βασικὲς προτάσεις.
 - Ἐξυπονοοῦν τὸ ὑποκείμενο, ὅταν δὲν ἀναφέρεται, ἀπὸ τὴν κατάληξη τοῦ ρήματος.
2. Οἱ λέξεις καὶ τὰ γράμματα.

Ὀνομάζουν καὶ γράφουν γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου.

Κατατάσσουν ἀλφαβητικὰ λέξεις μὲ βάση τὸ πρῶτο τους γράμμα.

Χρησιμοποιοῦν κεφαλαῖο γράμμα στὴν ἀρχὴ περιόδων σὲ ὀνόματα ἀνθρώπων, ὁδῶν, πλατειῶν, οἰκισμῶν, γεωγραφικῶν στοιχείων.

Ἐξοικειώνονται μὲ οἰκογένειες συγγενικῶν ἐτυμολογικὰ καὶ ἐννοιολογικὰ λέξεων (ὕποχοριστικά-χαϊδευτικά σὲ -άκι, -ίτσα, -ούλα).

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν συνώνυμα καὶ ἀντίθετα.

Ἀναλύουν σύνθετες λέξεις σὲ ἀπλές καὶ ἀντίστροφα καὶ χρησιμοποιοῦν κυρίως τὰ παρατακτικὰ καὶ τὰ προσδιοριστικὰ σύνθετα.

Ἐπιλέγουν τὴν κατάλληλη κάθε φορὰ λέξη.

Ὀνομάζουν καὶ χρησιμοποιοῦν σωστὰ στὴν ἀνάγνωση καὶ τὴ γραφὴ τὰ δίψηφα, τοὺς συνδυασμούς, τοὺς διφθόγγους καὶ τὰ συμπλέγματα.
3. Συλλαβισμός

Συλλαβίζουν λέξεις : μὲ συνεχόμενα φωνήεντα, μὲ ἓνα σύμφωνο ἀνάμεσα σὲ δύο φωνήεντα, μὲ δίψηφα καὶ συνδυασμούς, μὲ δύο ὅμοια σύμφωνα.
4. Σημεῖα στίξης

Χρησιμοποιοῦν τὴν τελεία καὶ τὸ ἐρωτηματικὸ κατὰ τὴν ἀνάγνωση καὶ τὴ γραφὴ.

Χρησιμοποιοῦν τὸ θαυμαστικὸ κατὰ τὴν ἀνάγνωση.

Χρησιμοποιοῦν τὸ κόμμα: α) γενικὰ κατὰ τὴν ἀνάγνωση καὶ β) κατὰ τὴ γραφὴ ὁμοίων καὶ ἀσύνδετων μερῶν τοῦ λόγου.

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν τὰ ἀποσιωπητικὰ κατὰ τὴν ἀνάγνωση.
5. Ὁ τόνος

Τοποθετοῦν τὸν τόνο στὴ σωστὴ του θέση καὶ κατανοοῦν τὸ ρόλο του.

Τοποθετοῦν σωστὰ δύο τόνους στὰ προπαροξύτονα ποῦ ἀκολουθοῦνται, ἀπὸ ἐγκλιτικά.
6. Ὄρθογραφικὰ σημεῖα : τὰ διαλυτικά, τὸ ἐνωτικὸ καὶ ἡ ἀπόστροφος.

Χρησιμοποιοῦν τὰ διαλυτικά κατὰ τὴ γραφὴ σὲ ὅλες τίς περιπτώσεις.

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν τὸ ἐνωτικὸ σὲ ἀπλές περιπτώσεις συλλαβισμού.

Διαβάζουν σωστὰ λέξεις μὲ πάθη φθόγγων γενικὰ καὶ χρησιμοποιοῦν τὴν ἀπόστροφο, ὅταν γράφουν λέξεις ποῦ ἔπαθαν ἔκθλιψη καὶ ἀποκοπή.
7. Τὸ οὐσιαστικὸ (μαζὶ μὲ τὸ ἄρθρο) ὡς ὑποκείμενο κατηγορούμενο καὶ ἀντικείμενο.

Χρησιμοποιοῦν τὸ οὐσιαστικὸ (μὲ τὸ ὀριστικὸ ἢ τὸ ἀόριστο ἄρθρο του). ὡς ὑποκείμενο, ὡς κατηγορούμενο καὶ ὡς ἀντικείμενο.

Διακρίνουν νοηματικὰ καὶ ὀρθογραφικὰ τὰ κύρια ἀπὸ τὰ κοινὰ οὐσιαστικά (βλέπε καὶ ἐνότητα 2) καὶ τὰ χρησιμοποιοῦν ὅταν γράφουν.

Διακρίνουν πρακτικὰ καὶ χρησιμοποιοῦν προφορικὰ καὶ γραπτὰ:

 - α) Τὰ ὁμόηχα ἄρθρα ἢ, οἱ καὶ τίς ὁμόηχες καταλήξεις -η, -οι, -ι.
 - β) τὰ ὁμόηχα ἄρθρα τῆς, τίς, τόν, τῶν.
 - γ) τίς καταλήξεις -οῦ καὶ οὺς (τοῦ γεωργοῦ, τοὺς γεωργούς).

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν :

 - α) Ὁξύτονα ἀνισοσύλλαβα ἀρσενικά σὲ -άς καὶ -ές καὶ θηλυκὰ σὲ -ά.
 - β) Παροξύτονα ἰσοσύλλαβα ποῦ δὲν κατεβάζουν τὸν τόνο στὴ γενική (ὁ κῆπος, ἡ ἐφημερίδα, τὸ δέντρο).
 - γ) Προπαροξύτονα ἰσοσύλλαβα σὲ -ος καὶ οὐδέτερα σὲ -ο ποῦ δὲν καταβάζουν τὸν τόνο στὴ γενική (ὁ λαχανόκηπος, τὸ σίδερο).

8. Ἄντωνυμίες

Ἄναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν :

- α) Τὶς προσωπικὲς ἄντωνυμίες.
 β) Τὴν κτητικὴ δικός, -ή, -ὸ (μου, σου, του).
 γ) Τὶς ἐρωτηματικὲς τι (ἄκλιτο), ποῖός, ποιά, ποῖο καὶ πόσος, -η, -ο.
 δ) Τὶς ἀόριστες ἕνας, μία, ἕνα-ἄλλος, -η, -ο, κανένας, -καμιά, κανένα-τίποτε-κάθε-μερικοί, -ές, -ά, -κάμποσος, -η, -ο, -κάτι -κατιτί.
 ε) Τὴ δεικτικὴ τόσος, -η, -ο.
 στ) Τὴν ἀναφορικὴ ὅσος, -η, -ο.

9. Τὸ ρῆμα : Εἰσαγωγὴ στὶς διαθέσεις, τὶς ἐγκλίσεις καὶ τοὺς χρόνους τῶν ρημάτων. Οἱ καταλήξεις συχνόχρηστων τύπων τῶν ρημάτων τῆς α' καὶ β' συζυγίας.

Κατανοοῦν τὸ ρόλο τοῦ ρήματος στὴν πρόταση.

Χρησιμοποιοῦν τὰ ρήματα τοῦ λεξιλογίου τοὺς στοὺς πῦθ συχνόχρηστους τύπους (χρόνους καὶ ἐγκλίσεις) καὶ ὀρθογραφοῦν τὰ ε, ει, στὶς καταλήξεις.

Κατατάσσουν τὰ ρήματα τοῦ βασικοῦ τοὺς λεξιλογίου κατὰ ὀρθογραφικὲς ομάδες (σὲ ἴζω, -ώνω κ.τ.λ.).

Μαθαίνουν τὴν ὀρθογραφία τῆς κατάληξης -ηκα, -ηκες κ.τ.λ.

10. Τὰ ἐπίθετα ὡς κατηγορούμενα καὶ ὡς προσδιορισμοί. Τὰ ἀριθμητικά.

Χρησιμοποιοῦν ὡς κατηγορούμενα: α) οὐσιαστικὰ καὶ β) ἐπίθετα ποὺ φανερώ-νουν ἀπλὲς ιδιότητες τῶν οὐσιαστικῶν.

Ἄναγνωρίζουν καὶ ἐφαρμόζουν, ὅταν μιλοῦν καὶ ὅταν γράφουν, τὴ συμφωνία ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου στὸ γένος, τὸν ἀριθμὸ καὶ τὴν πτώση.

Συσχετίζου (ὅπου ὑπάρχει ἀντιστοιχία) τὶς καταλήξεις τῶν ἐπιθέτων μὲ τὶς καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν καὶ τὶς γράφουν ὀρθογραφημένα.

α) Ὁξύτονα ἐπίθετα σὲ -ός, -ή, -ὸ καὶ σὲ ὅς, -ιά, -ό.

β) Παροξύτονα ἐπίθετα σὲ -ος, -α, -ο.

γ) Προπαροξύτονα ἐπίθετα σὲ -ος, -η, -ο, σὲ -ος, -α, -ο καὶ σὲ -ος, -α, -ικο (ζηλιάρης, -α, -ικο).

Χρησιμοποιοῦν ὡς κατηγορούμενα ἐπίθετα σὲ περιφραστικὸ καὶ μονολεκτικὸ συγκριτικὸ βαθμὸ.

Ἐξοικειώνονται μὲ τὴν ὀρθογραφία ὁμάδων ἐπιθέτων: α) Προπαροξύτονα σὲ -ινος (πράσινος).

β) ὀξύτωνων σὲ -ικός, (σχολικός) καὶ -ωπός (κιτρινωπός) καὶ -ωτός (μεταξωτός).

Ἄναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν :

α) Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ καὶ ἀπὸ τὰ τακτικὰ ἀπὸ τὸ πρῶτος ὡς τὸ δωδέκατος.

β) Τὰ ἀριθμητικὰ οὐσιαστικὰ μονάδα ὡς ἐξάδα καὶ δεκάδα, δωδεκάδα καὶ ἑκατοντάδα.

11. Ἐπιρρηματικοί, ἐμπρόθετοι καὶ ἐπιθετικοί προσδιορισμοί.

Ἄναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν τὰ ἐπιρρήματα τοῦ λεξιλογίου τοὺς.

Ἐπαυξάνουν προτάσεις μὲ προσδιορισμοὺς ἐπιρρηματικοὺς (τοπικοὺς, χρονικοὺς, τροπικοὺς καὶ ποσοτικοὺς) καὶ ἐμπρόθετους (κυρίως μὲ τὶς προθέσεις μὲ καὶ σέ).

Ἐπαυξάνουν προτάσεις μὲ ἐπιθετικούς προσδιορισμοὺς καὶ μὲ φράσεις ποὺ λειτουργοῦν ὡς ἐπίθετα ἢ ὡς ἐπιρρήματα.

Ἀπλουστεύουν ἐπαυξημένες προτάσεις στοὺς κύριους ὅρους τοὺς.

12. Σύνδεση προτάσεων μὲ τὸ «καὶ».
Σύνθετες προτάσεις.

Συνδέουν κύριες προτάσεις καὶ τὸ «καὶ».

Συγχωνεύουν προτάσεις καὶ κάνουν μιὰ σύνθετη, πρόταση μὲ περισσότερα ἀπὸ ἕνα ὑποκείμενα, κατηγορούμενα ἢ ἀντικείμενα.

ΒΑΣΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

A	ἀπόγευμα	βιβλιοθήκη	δεξιός, -ά, -ὸ
ἀγαπῶ	Ἀπρίλιος, Ἀπρίλης	βοηθῶ	δέμα
ἀγκαλιάζω	ἀργά	βρίσκω	δεύτερος, -η, -ο
ἀγορά	ἀργῶ	Γ	διάδρομος
ἀγριος, -α, -ο	ἀριστερά	γειτονιά	διάλειμμα
ἄδειος	ἀριστερός, -ή, -ὸ	γεμάτος, -η, -ο	διαμέρισμα
ἀδύνατος, -η -ο	ἀρκετὰ	γεμίζω	διευθυντής, -ντρια
ἀεροπλάνο	ἀρκετός, -ή, -ὸ	γενέθλια	διψῶ
ἀκόμα	ἀφρωσταίνω	γεωργός	δόντι
ἄκρη	ἀρχή	γῆ	δουλειά
ἀκριβός, -ή, -ὸ	ἀρχίζω	γιορτάζω	δουλεύω
ἀλλάζω	ἄς (μόριο)	γλώσσα	δύναμη
ἄν	ἀστέρι	γραφεῖο	δυνατὰ
Ἀνατολή	ἀστυφύλακας	γρήγορα	δυνατός, -ή, -ὸ
ἀνεβαίνω	ἄσχημος, -η, -ο	γυμναστικὴ	δύσκολος, -η, -ο
ἀνοίγω	Αὐγουστος	γυναίκα	E
ἀνοιχτός, -ή, -ὸ	ἀφήνω	γωνιά	εἰσιτήριο
ἀντίο (ἐπιφ. φρ.)	ἀφοῦ (συνδ.)	Δ	ἐκατό
ἄντρας	B	δείχνω	ἐκθεση
ἄπαντῶ	βαθός, -ιά, -ὸ	Δεκέμβριος-Δεκέμβρης	ἐκτος, -η, -ο
ἄπέναντι	βαρὺς, -ιά, -ὸ	δεξιά	ἐλαφρός, -ή, -ὸ
ἄπλώνω			Ἑλληγόπουλο

ἐμπορος	κινηματογράφος	N	προσπαθῶ
ἐμπρός (ἐπίρρ.)	κλειδί	ναύτης	πρόσωπο
(ἐ)ξάδερφος, ξαδέρφη	κλειδώνω	νέος, -α, -ο	προχωρῶ
ἐπειτα	κλειστός, -ή, -ὸ	νησί	πρώτος, -η, -ο (ἀριθμ.)
ἐποχή	κλωστή	νικῶ	P
ἐργαλεῖο	κόβω	Νοέμβριος, Νοέμβρης	ράβω
ἐργάτης, ἐργάτρια	κοιλιά	νοσοκομεῖο	ρίγνω
ἐτοιμάζω	κοκκινίζω	ντουλάπι	ρόδα
ἐτοιμος, -η, -ο	κόλλα	ντύνω	ρούχο
ἔτσι (ἐπίρρ. τροπ.)	κολλῶ	νωρίς	Σ
εὐκολος, -η, -ο	κολυμπῶ	Ξ	σάν (ἐπίρρ. τροπ.)
εὐτυχῶς	κομμάτι (τὸ)	ξαφνικά (ἐπίρρ. τροπ.)	σειρά
ἐφημερίδα	κοπάδι	ξεκινῶ	Σεπτέμβριος-Σεπτέμβρης
Z	κορυφή	ξεκουράζομαι	σηκώνω
ζευγάρι	κόσμος	ξενοδοχεῖο	σίδηρο
ζητῶ	κουβεντιάζω	ξένος	σκαλίζω
ζωγραφιά	κουζίνα	ξερός, -ή, -ὸ	σκοινί
H	κουμπι	ξεχνῶ	σκοτάδι
ἦ (σύνδ.)	κούνια	ξινός, -ή, -ὸ	σκουπίζω
ἠλεκτρικὸ (τὸ)	κουνῶ, -ιέμαι	ξύλινος, -η, -ο	σκύβω
ἠλεκτρικός, -ή, -ὸ	κουράζομαι	O	σπάζω
ἠμερολόγιο	κουτί	ὀδοντίατρος	σπρώχνω
ἡμερος, -η, -ο	κρατῶ	Ὀκτώβριος, Ὀκτώβρης	σταματῶ
ἡσυχία	κρεβάτι	ὀλόκληρος, -η, -ο	σταυρός
ἡσυχός, -η, -ο	κρεοπωλεῖο	ὀμάδα	σταφύλι
Θ	κρύβω	ὀμοιος, -α, -ο	στέκομαι
θέατρο	κρύο	ὀμορφος, -η, -ο	στέλνω
θεός	κρυφτό	ὀμως (σύνδ. ἀντιθ.)	στενός, -ή, -ὸ
θερίζω	κρυώνω	ὀποιος (ἀντων.)	στρατιώτης
θόρυβος	κύκλος	ὀπως (ἐπίρρ. τροπ.)	τρογγυλός, -ή, -ὸ
θυμᾶμαι	κυνηγητὸ	ὀρθιος, -α, -ο	στρώνω
I	κυνηγός	ὀροφος	συζητῶ
Ἰανουάριος, Γενάρης	Λ	ὄτι (σύνδ.)	συναντῶ
ιδρώνω	λάθος	οὔτε (σύνδ.)	συνοικία
Ἰούλιος	λάκκος	Π	σῶμα
Ἰούνιος	λάμπω	παγωγὸ	σωρός
ἴσιος, -ια, -ιο	λάσπη	παλιός, -ά, -ὸ	T
ἱστορία	λάστιχο	πανί	τάλιρo
K	λεμόνι	παπούτσι	ταξίδι
καθαρίζω	λεωφορεῖο	παρέα	ταχυδρομεῖο
καθένας, καθεμιά, καθένα	λίγος, -η, -ο	πατριίδα	τελειώνω
(ἀόρ. ἀντων.)	λιμάνι	πατῶ	τελευταῖος, -α, -ο
καθόλου	λίμνη	πεινῶ	τέταρτος, -η, -ο (ἀριθμ.)
καινούριος, -ια, -ιο	λιοντάρι	πέμπτος, -η, -ο	τετράγωνο
καίω	λιώνω	περιβόλι	τετράγωνος, -η, -ο
κάλαντα	λούζω	περιμένω	τίποτε, -οτα (ἀντων.)
καλοριφέρ	M	περίπτερο	τοῖχος
κάλτσα	μαζεύω	πέφτω	τραβῶ
κάμπος	Μαῖος, Μάης	πιάνω	τρακτέρ
καπέλο	μαθαίνω	πικρός, -ή, -ὸ	τραπεζαρία
καπνός	μακρός, -ιά, -ὸ	πίνω	τρένο
κάποιος, -α, -ο (ἀόρ.	μάλλινος, -η, -ο	πλάτι	τρίγωνο
ἀντων.)	μαλώνω	πλατύς, -ιά, -ὸ	τρίτος, -η, -ο (ἀριθμ.)
κάποτε (ἐπίρρ.)	μανάβης	πλέκω	τρέλεϋ
καραγκιόζης	μαντίλι	πλένω	τροχονόμος
καρέκλα	Μάρτιος-Μάρτης	πληρώνω	τρύπα
καρναβάλι	μαχαίρι	πλοῖο	τρυπῶ
καρφι	μεγαλώνω	πόημα	τσέπη
καρφώνω	μέλισσα	πολυκατοικία	τσιμπῶ
κασετίνα	μένω	πολύς, παλλή, πολὺ	Υ
καρλαβαίνω	μέρος	πονῶ	ὑπάλληλος
κατάστημα	μέση	πορτοκάλι	ὑπάρχει
κάτι (ἀντων.)	μεσημέρι	ποτάμι	ὑπόγειο
καφενεῖο	μητῶ	ποτέ	ὑφασμα
κελαηδῶ	μοιάζω	ποτήρι	Φ
κεντῶ	μοιράζω	ποτίζω	φαρμακεῖο
κερδίζω	μόνος	πρά(γ)μα	φέρνω
κῆπος	μπακάλης	πριν	φέτα
κιλό	μπάνιο	προσέχω	
	μπράβο		

φόρεμα
 φορῶ
 φοῦρνος
 φροῦτο
 φτερό
 φτηνός, -ή, -ὸ
 φυλά(γ)ω
 φυτεύω
 φωνή
 φωτογραφία

Χ
 χαιρετῶ
 χαίρομαι
 χαλῶ
 χαρίζω
 χλωρὸς
 χοντρός, -ή, -ὸ
 χορτάρι
 χόρτο

χρυσός, -ή, -ὸ
 χρωματίζω
 χτενίζω
 χτυπῶ
 χύνω
 χωράφι
 χωρίζω
 χωρίς
 χωροφύλακας

Ψ
 ψαράς
 ψάχνω
 ψέμα
 ψυγεῖο
 Ω
 ὠραῖα (ἐπίρρ.)
 ὠραῖος, -α, -ο
 ὡς (πρόθ. μετὰ τὴν ἔννοια τοῦ
 μέχρι)